

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
FAKULTA TEXTILNÍ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

LIBEREC 2010

EVA HAYEK

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
FAKULTA TEXTILNÍ

KANAFAS

CANVAS

Vedoucí práce: Mgr. Dana Pejchalová
Odborný poradce: ak.mal. Eva Jandíková

LIBEREC 2010

EVA HAYEK

ZADÁNÍ

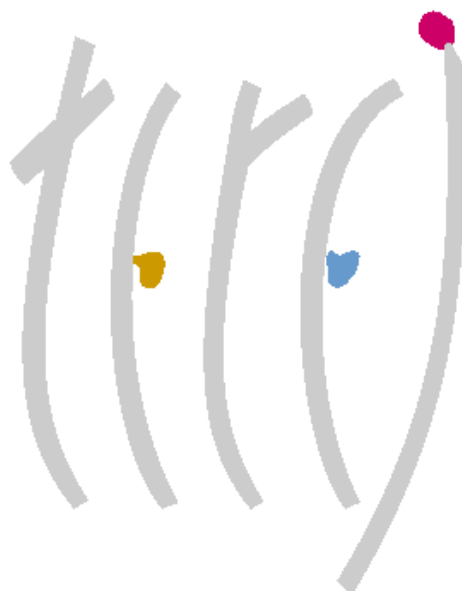
PROHLÁŠENÍ

PODĚKOVÁNÍ

Tímto chci poděkovat své vedoucí práce paní Mgr. Daně Pejchalové za její trpělivost a čas věnovaný na konzultacích. Velké díky p. ak.mal. Evě Jandíkové (ateliér Terej) za kladné odepsání na můj email ohledně spolupráce na této bakalářské práci a dále také za její čas a důvěru. Děkuji mé rodině za finanční podporu a mé kamarádce Pavle Jandové za překlad do angličtiny.

Velikou radost mi udělaly i tyto firmy, které mi poskytly vzorečky svých kanafasů :

TEXTIL Zítka
www.textil.com.cz

www.kanafas.cz

ÚVOD

Kanafas v dnešní době mladým lidem nic neříká a neví, co si mají pod tímto pojmem představit. Ale když se jich zeptáte, zda mají doma, u babiček nebo na chaloupce kárované nebo pruhované povlečení, ubrus či utěrky a ukážete jim vzoreček kanafasu, zajásají, že už konečně vědí, do čeho to vlastně ulehají nebo utírají nádobí.

Kanafas jako takový se v moderních interiérech často nevyskytuje a nepoužívá, patří mezi tradiční textilní materiály, které byly používány hojně za dob našich prababiček a to především na vesnicích.

V této bakalářské práci je zpracována bavlněná tkanina vzorovaná barevnou osnou a útkem, autorka textile, ak.mal. Eva Jandíková nazývá tkaninu „odlehčeným kanafasem“, ale je si vědoma, že z pohledu odborníků může být toto označení mylné. Proto se spolu podíváme na historii kanafasu a na kanafas současný, vyráběný českými tkalcovskými firmami, abychom se pokusili zjistit, zda kanafas navržený ak. mal. Evou Jandíkovou můžeme nazývat kanafasem, nebo se jedná pouze o tkaninu vzorovanou barevným házením osnovy a útku. Zjistíme, jak kanafas vůbec vznikl, z čeho byl tkán a jaké byly v dřívějších dobách možnosti barevných kombinací, desénů a na co všechno byl kanafas využíván.

V praktické části Vám představím, jak jsem výtvarně zpracovala tkaninu a jak jsem postupovala při tvorbě materiálových zkoušek, které mi byly předlohou i inspirací pro tvorbu povlaků na dekorativní polštáře. A nastíním další možnosti využití těchto výtvarně zpracovaných materiálů v interiéru.

Na závěr shrnu celou práci a vy sami posoudíte, zda se mi povedlo rozšířit využití kanafasu pro moderní interiér.

ABSTRAKT

V teoretické části práce jsem se zaměřila na původ názvu kanafasu a historie ručního tkalcovství. Vzhled kanafasu od středověku do současnosti, barevné kombinace a druhy desénů. Porovnání použití kanafasu v minulosti s jeho současným uplatněním v interiéru a oděvech.

Praktická část obsahuje seznámení s autorkou tkaniny vzorované barevnou osnovou a útkem. Porovnání tkaniny s tradičním kanafasem. Vytvoření materiálových zkoušek. Hledání jejich nového uplatnění v interiéru. Naleznete zde řešení technologických postupů nutných pro realizaci. Realizace návrhů. Návrhy pro textilní doplňky do interiéru s použitím efektního kanafasu.

ABSTRACT

In the theoretical part, I have concentrated on the origin of the word canvas and the history of manual weaving. The appearance of canvas from the Middle Ages until today, colour combinations and types of patterns; a comparison of the usage of canvas in the past and its current role in interior and clothing.

In the practical part we get acquainted with the author of a cloth patterned with a coloured texture and weft; a comparison of the cloth with a traditional canvas. Material checks and looking for their new role in interior. You will find here the technological methods necessary for realization; design realizations; designs for interior textile accessories with the use of a fancy canvas.

KLÍČOVÁ SLOVA

Kanafas je pevná, tkaná látka pro široké užití. Originál byl vyroben s konopí, většinou byl použit pro výrobu plachet, stanů atd..

Canvas is heavy duty plain-woven fabric with variety usage. The original canvas was made of hemp and was mostly used for making sails, tents etc..

Moderní kanafas je tkaná látka vyrobená z přírodních materiálů, převážně bavlny, lnu a konopí. Známe mnoho druhů plátna (kanafasu), která se liší širokým použitím.

Modern canvas is woven fabric made of nature raw materials, mostly from cotton, linen and hemp. There are known many canvas types which differ by variety of usage.

Kanafas (plátno) je nejjednodušší typ tkané látky, který nazýváme obouliční, což znamená, že má stejně vypadající líc a rub.

Canvas is the simplest type of woven fabric called double-faced, which means has identically looking face and reverse.

Tkanina se odkazuje na finální kousek látky, které mohou být použity k účelu, jako pokrývky postele.

Cloth refers to a finished piece of fabric that can be used for a purpose such as covering a bed

OBSAH

PODĚKOVÁNÍ	4
ÚVOD.....	6
ABSTRAKT	7
1 HISTORIE TKALCOVSTVÍ	11
1.1 Ruční tkalcovství	11
1.1.1 Kvality přízí.....	11
1.1.2 Postup spřádání příze	12
1.1.3 Tkalcovské středověké stavy	13
2 VZHLED KANAFASU V PRŮBĚHU STOLETÍ	16
2.1 Původ názvu kanafas	16
2.2 Středověk	16
2.3 Novověk	17
2.4 Současnost.....	19
2.4.1 Kanafas v interiéru	20
2.4.2 Kanafas v oděvech	21
3 POUŽITÁ TKANINA	23
3.1 O autorce tkaniny použité v této práci	23
3.1.1 „Jandíkovský“ kanafas	23
3.2. Vzhled a parametry tkaniny	25
4 ZPRACOVÁNÍ TKANINY	27
4.1 Postup výroby polštářů.....	27
4.2. Vystvětlivky	29
4.2.1 Materiálové zkoušky	30
4.3. Textilní doplněk s využitím efektního kanafasu	35
4.4 Varianty využití výtvarně zpracovaných textilií	36
ZÁVĚR.....	38
POUŽITÉ ZDROJE	39

PŘÍLOHA A

CD

PŘÍLOHA B

PORTFOLIO

SEZNAM POUŽITÝCH OBRÁZKU

1. STAŇKOVÁ, Jitka. České lidové tkaniny: Čechy a západní Morava, Praha: SNTL, 1989, 1.vydání, s. 13
2. STAŇKOVÁ, Jitka. České lidové tkaniny: Čechy a západní Morava, Praha: SNTL, 1989, 1.vydání, s. 13
3. STAŇKOVÁ, Jitka. České lidové tkaniny: Čechy a západní Morava, Praha: SNTL, 1989, 1.vydání, s. 14
4. STAŇKOVÁ, Jitka. České lidové tkaniny: Čechy a západní Morava, Praha: SNTL, 1989, 1.vydání, s. 15
5. STAŇKOVÁ, Jitka. České lidové tkaniny: Čechy a západní Morava, Praha: SNTL, 1989, 1.vydání, s. 16
6. STAŇKOVÁ, Jitka. České lidové tkaniny: Čechy a západní Morava, Praha: SNTL, 1989, 1.vydání, s. 38
7. URL: (http://cs.wikipedia.org/wiki/Tkalcovsk%C3%BD_stav)
8. STAŇKOVÁ, Jitka. České lidové tkaniny: Čechy a západní Morava, Praha: SNTL, 1989, 1.vydání, s. 29
9. STAŇKOVÁ, Jitka. České lidové tkaniny: Čechy a západní Morava, Praha: SNTL, 1989, 1.vydání, s. 371
10. STAŇKOVÁ, Jitka. České lidové tkaniny: Čechy a západní Morava, Praha: SNTL, 1989, 1.vydání, s. 82-91
11. URL: neznámé
12. URL: neznámé
13. URL: (<http://www.patchwork-dekorace.cz/katalog/Kosicek-na-pecivo-z-oranzovo-rezneho-kanafasu>)
14. URL: (<http://www.medley.cz/babysatkyy.htm>)
15. URL: (<http://www.veselano Havice.cz/vn-sortiment/lacicky.phtml>)
16. URL: neznámé
17. URL: (<http://www.tourism.cz/encyklopedie/objekty1.phtml?id=129374>)
18. – 22. URL: (<http://www.kanafas.cz/phprs/view.php?cislocclanku=2009050002>)
36. – 37. URL: (<http://homedecorationspicture.blogspot.com/>)

1 HISTORIE TKALCOVSTVÍ

1.1 Ruční tkalcovství

„Brzy ve středověku se u nás vedle domácí výroby pro potřebu vlastní rodiny nebo pro její nejbližší okruh ustavila výroba řemeslná, provozovaná specialisty. Rozvíjí se především po založení měst...

S rozvojem řemesel souvisí i zakládání cechů, organizací obdařených různými privilegii a směřujících k ochraně třídních zájmů a zabezpečení proti konkurenci....

V Čechách máme první nejistou zprávu o založení tkalcovského cechu v České lípě roku 1382 a koncem 14. století snad vznikl již cech cíchařů, specialistů na tkaní povlakovin, v Olomouci.“ [2]

V 18. století začínají vznikat první manufaktury, avšak domácí tkalcování nezaniklo, ale v polovině 19. století byly pod rostoucí důležitostí manufaktur cechy zrušeny. Lidoví tkalci pokračovali stále ve výrobě tkanin. Tkalci tím, jak netkali ve velkém množství, ale v malém na kratších osnovách a pro každého zákazníka zvlášť, mohli tak rozvíjet svoji fantazii a vytvářet další originální desény ve výborné kvalitě, s osobitým výrazem určitého kraje a staly se tak charakteristikou a znakem pro dané lokality. Tím, jak nebyli svazováni volbami materiálu (len, konopí, bavlna, vlna) a barev, vznikly tak desítky, stovky ba tisíce desénů.

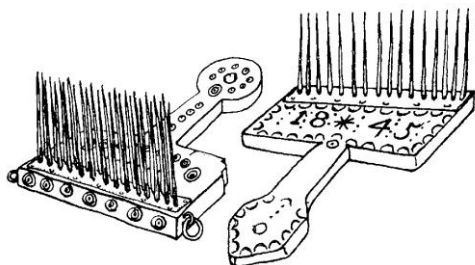
1.1.1 Kvality přízí

Tkaniny můžeme rozdělit do tří kvalit. Ta nejhrubší, nejčastěji lněná, méně již konopná, se používala na slamníky. Střední kvalita sloužila na prostěradla, osobní prádlo jako byly košile a kalhoty a u žen spodničky a ručníky. Z nejkvalitnějších tkanin se šily jemné šátky, zástěry, ženské sukně. V 19. století se začala do kanafasu jemné kvality přidávat barvená bavlněná příze.

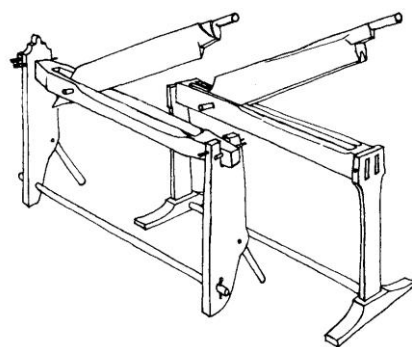
Během zimy ženy spřádaly lněné či konopné příze navinuté a svázané do přaden a ty pak nosily ke tkalci ke zpracování. Děly se dle kvalit; hrubá byla „lněná“, „konopná“. Střední kvalita se nazývala „pačesaná“ a ta nejjemnější „koudelná“. Ale tyto názvy neplatily ve všech lokalitách stejně, měly svá různá názvosloví: „vlákno“, „len“, „pěkný len“, „pačesky“, „babčina“, „véčeska“, „koudel“, „barka“, „cucky“. Čtvrtá kvalita je ze zbytků hřebenu; „strhofka“.

1.1.2 Postup sprádkání příze

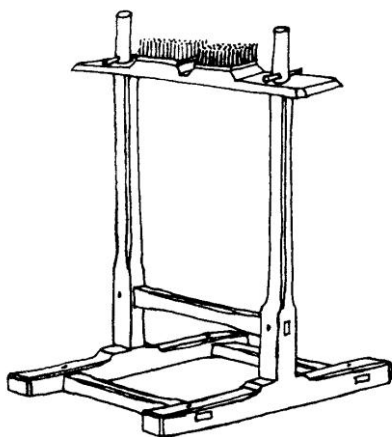
Nejprve se odhrnuté a rozmědlené lněné stonky zbavily semen na hřebenech „drhlech“, z kovu nebo dřeva, na „mědlici“ se zbavovaly pazdeří. Poté se česaly na „vochlích“ různé hustoty. Počesaný len ženy předly ručně na „vřetánko“, v druhé polovině 19. století na kolovratech. Urovnaná vyčesaná vlákna se napíchla na přeslici a pak už záleželo na zručnosti přadleny, jak silné vlákno upřede. Koudelné příze byly o 2 – 5 Čm¹, pačesané v síle od 6-12 Čm, konopné od 10-20 Čm. Ty nejzručnější docilovaly příze o síle až 300 Čm, ty se používaly na paličkování těch nejjemnějších krajk, které se vyvážely do Belgie proslulé krajkářstvím.

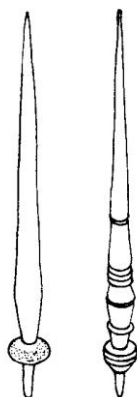
Obr. 1: Dřevěné drhly s řadou kovových zubů

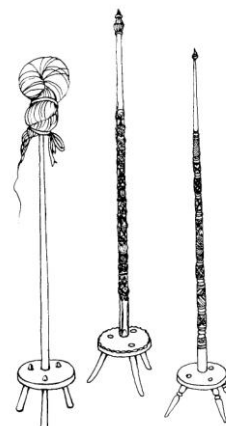
Obr. 2: Jednozubá a dvouzubá mědlice

Obr. 3: Hustší a řidší hachle na stojáku

Obr. 4: Vřetena

Obr. 5: Stojánková přeslice

¹ Číslo metrické (Čm) = m/g (1 tex = 1000:Čm), poměr délky a váhy příze, čím vyšší Čm, tím je příze jemnější.

„místem vlas, místem klas, místem kočičí ocas“ [3]

Ano, ne vždy se podařilo upříst stejnoměrnou přízi, zvláště pak mladým dívkám, které se to teprve učily. Ale o to víc je pak výsledek tkaniny autentičtější ač si na toto nerovnoměrné vlákno tkalci často ztěžovali.

Obr. 6: Paní Hanychová, nar. 1879, Z Pohledce (okr. Žďár n. Sáz.) při předení lněné příze na kolovratu.

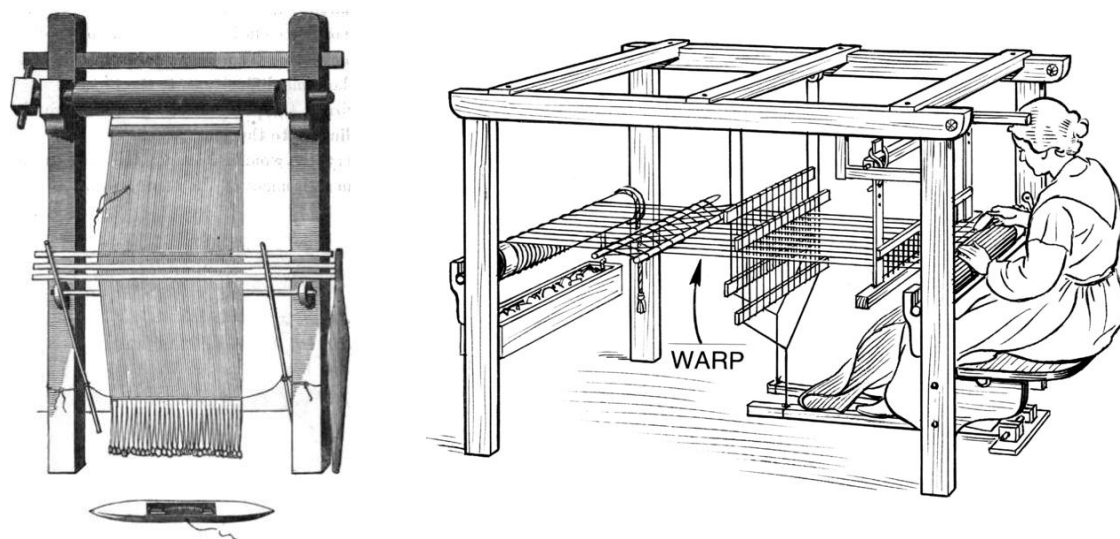
. Foto S. Šulc – J. Staňková r 1957

1.1.3 Tkalcovské středověké stavy

Pokud vás zajímá celá historie ručního tkaní, doporučuji literaturu uvedenou v použitých zdrojích, ze které čerpám informace. Jsou zde podrobně popsány nářadí a tkalcovské stavy.

Tkaní je už 8000 let staré řemeslo. Vyvinulo se z pletení proutěných košíků. Prvním tkalcovským stav u nás byl vertikální. Ve 13. století se v Evropě objevují tkalcovské stavy horizontální poměrně technicky dokonalé.

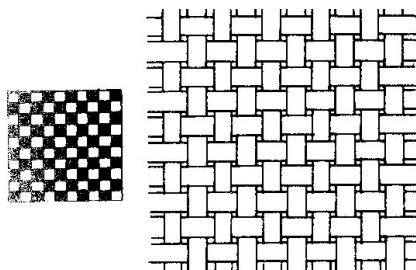
V Čechách a na západní Moravě tkali lidoví tkalci většinou na stavu s vysokými postranicemi tzv. „staniny“, „stativa“. Když byla připravena osnova a natažena, navinuli si tkalci příze na útkové cívky, ty se vkládaly do člunků.

Obr. 7: Vertikální tkalcovský stav a horizontální stav s podnožkou

Většinou se užívala vazba plátňová a z ní odvozená rypsová, dále pak vazba keprová a výjimečně další vazby. Plátňová vazba je nejhustější, nejjednodušší a tkanina je oboustranná s hladkým povrchem.

„Plátňová vazba váže nejhustěji, a to pravidelným křížením osnovních a útkových nití tak, že vždy první osnovní nit je nahoře nad útkovou nití, druhá vedlejší dole pod útkovou nití. V následující řadě je provázání nití opačné, první osnovní nit' je pod útkovou nití, druhá nad ní.“ [4]

Obr. 8: Plátnová vazba

2 VZHLED KANAFASU V PRŮBĚHU STOLETÍ

2.1 Původ názvu kanafas

Už ve středověku se ručně tkaly pruhované a kárované tkaniny, ale až od poloviny 18. století je známe pod názvem kanafasy.

Název kanafas pochází z latinského „canabis sativa“ – konopí a „canebatium“ - což bylo pojmenování pro barevně pruhovanou konopnou látku různé kvality.

Ve 13. a 14. století je „kolč“ název pro bílé plátno s modrými pruhy. V 15. století „panum canapium“ , „pannus canapeus“ je taknina ze lnu, ale především z konopí, nevíme přesně, jak vypadala. V 16. století se objevuje „kanevaz“ nebo „kanavač“, což jsou míchané konopné látky. V 17. století je kanafasem režné a nebílené plátno. V 18. století je v Čechách kanafas označení pro proužkované a kárované tkaniny. V 19. století se ustálil výraz kanafas pro bavlněné, pololněné, dříve celovlněné tkaniny, které byly proužkované nebo kostičkované a tkané plátnovou vazbou. Ve 20. století kanafas je názvem pro režné, hrubé, škrobené plátno.

Jak můžeme vidět, už od středověku do 20. století se setkáváme s dvojitým významem pro kanafas. Buď jako režné lněné plátno, nebo jako konopná, lněná , bavlněná tkanina s proužky nebo kárem v plátnové vazbě.

Nyní je definice kanafasu taková : *„bavlněná tkanina tkaná ze středně hrubých přízí v plátnové vazbě. Původní kanafasy byly charakteristické svým podélným pruhováním. Byly převážně vyráběny v kombinaci modrá a bílá nebo růžová a bílá. Současný kanafas se vyrábí v nejrůznějších barvách, většinou v kostkách, menších i větších. Bývá zdoben vazebnými efekty. Používá se na ložní prádlo, šaty a dekorace.“*
[1]

2.2 Středověk

Jaký vzhled měl kanafas ve středověku nevíme, protože v dřívějších dobách lidé neměli tolik peněz a šetřili, byl všechn materiál upotřeben a používán tak dlouho, dokud se nerozpadl. Jediné doklady o vzhledu tehdejšího kanafasu můžeme nalézt na deskových obrazech, votivních obrazech, nástěnných malbách, v knižních iluminacích, na polychromii soch a reliéfů, v kresbách, na kamenných a dřevěných plastikách a

nástěnných kobercích ze 14. až 17. století z oblasti české i zahraniční středověké výtvarné tvorby.

Zobrazení kanafasu se nejčastěji vyskytují na náboženských výjevech jako součást oděvů (roušky, suknice, pláště) např. Panny Marie, Ježíše Krista, světců, prostých venkovanů atd. Na obrazech jsou znázorněny ubrusy, peřiny, polštáře a závěsy.

Nejpoužívanější barevnou kombinací byla bělená příze nebo rezná spolu s indigově modrou až po odstín zelné, nebo jasné červené až cihlové. Velmi vzácnou barevnou variantou je bílá se žlutou a rezná s bílou.

„Proužky jsou komponovány v několika základních desénech. Buď se stejně široké jednotlivé proužky pravidelně opakují ve větších vzdálenostech, nebo jsou sdruženy po dvou nebo třech stejně širokých proužcích. Typické pro středověké kanafasy je jeden silný proužek lemovaný po stranách jedním úzkým.

... Kompozice vzorů v ploše textile, zvláště na ubrusech a rouškách, nasvědčují tomu, že se tkaly jako kusové zboží a že se nestříhaly z metráže.“ [5]

2.3 Novověk

Z druhé poloviny 18. a první poloviny 19. století se nám už zachovaly některé vzorníky s ukázkami kanafasů i s originálními ústřížky. Kanafasy novodobé měly podobné užití jako ty ve středověku, vymizely téměř ubrusy a ručníky, které byly nahrazeny damaškem, ale použití na povlečení a prostěradla zůstává, tak jako v oděvu sukně, zástěry, spodničky a živůtky. Je zajímavé, že se kanafas používal i jako podšívka do šněrovaček, čepců, vest a kabátků.

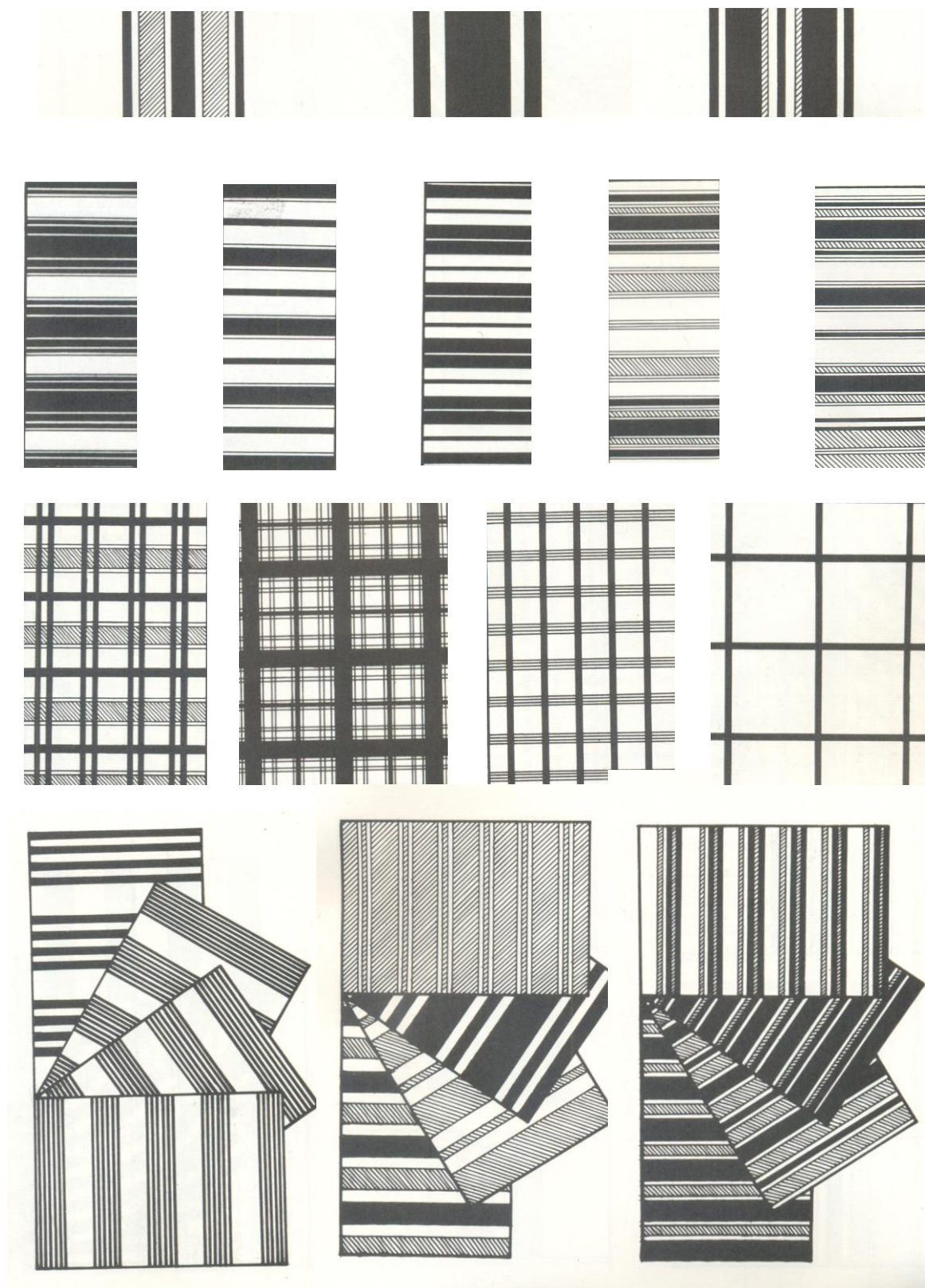
Lněné příze byly barveny jak zákazníci, ale i tkalci. Nejstarší barevné kombinace sestávaly z bělené lněné příze či rezné v kombinaci s indigově modrou nebo s červenou. Červená barva byla na kupované bavlněné přízi zvané „turecká“. Bavlněné bílé a barevné příze si obstarávali tkalci sami. Ve vzorcích z 19. století se začala objevovat bavlněná příze černá, žlutá a zřídkaždy růžová. Fialovou barvu můžeme vidět na kanafasech vyráběných manufakturně a zelenou na kanafasech doplněné ještě vazbou rypsovou. Pro slavnostnější příležitosti se zdobily kanafasy i jinou vazbou než

plátnovou; keprem, štrukem a již zmíněným rypsem. Docházelo tak ke zvýraznění barevných proužků.

Nejčastěji se u nás vzorovaly kanafasy útkem, málokdy osnovou nebo obojím (kárované). Protože barevné snování bylo velmi obtížné a nedovolovalo tolik experimentovat s desénem. Koncem 19. století už upadá znalost ručního tkaní a ruční tkaní nahrazují manufakturně a továrně vyráběné tkaniny. Na přelomu 19. a 20. století jsou tkány kanafasy vesměs osnou a to především na povlakoviny v kombinacích bílomodré, bíločervené, bílorůžové, bílofialové, které byly celobavlněné s hustou dostavou v plátnové vazbě.

Obr. 9: Ukázky kanafasu na povlaky z Mrákova, Nevolice, Ohnišova a Stráže.

Obr. 10: Ukázky vzorů z Čech a západní Moravy

2.4 Současnost

V 21. století se vyrábí kanafas jak ze lnu, konopí, směsí, ale především ze 100% bavlny. Gramáž tkaniny se pohybuje od 150 – 400 g/m² s 20-38 nití/cm a jemnost nitě se pohybuje cca od 13,5 – 15,5 tex.

I dnes se u nás stále kanafas vyrábí podle tradic textilní výroby, např. v Postřekově, regionu Chodska, jejíž začátky sahají až do 18. století (KANAFAS.CZ s.r.o.). Dále je možnost tkaní kanafasu v Ústí nad Orlicí (Perla) nebo Jindřichův Hradec (Jitka) a dalších textilních tkalcovských firmách, pokud jsou na tuto výrobu technicky zajištěni. Bohužel s dnešní dobou hodně tkalcoven krachuje, a pokud si chcete někde nechat utkat svůj vzor, musíte si nechat natkat až 800 m tkaniny, jelikož na menší délku nejsou přizpůsobeni a doporučuji si právnicky ošetřit, aby pak váš originální návrh nenatkali ve větším množství a ten pak bez vašeho vědomí neprodávali.

2.4.1 Kanafas v interiéru

Na dnešním trhu jsou i kanafasy s modernějšími desény a barvami, aby uspokojily širší okruh zákazníků. Velmi oblíbené je použití kanafasu v patchworku, kde je široká škála barev a vzorů jen vítaná. Barvy jsou pestré nebo pastelové, pruhy široké, úzké a káro malé či veliké. Nyní se objevuje i asymetrie proužků a kára, která dává kanafasu nový neokoukaný vzhled.

Pestrobarevné kanafasy jsou využívány především v interiérech školek, dětských pokojíčků a dětských koutků v různých institucích a čekárnách, aby vytvořily příjemnou a hravou atmosféru pro neposedné děti. Kanafasy s desénem z dob minulých zdobí interiér chaloupek, hotýlků či restaurací v tradičním českém duchu. Můžeme je vidět na stole, jako ubrusy, prostírání, závěsy na oknech, sedáky na masivních dřevěných lavicích. V chaloupkách jsou do kanafasu navlečeny nadýchané péřové peřiny a polštáře a u kamen určitě najdete i károvanou utěrku.

Na tradičních českých trzích nebo ve specializovaných obchůdcích máte možnost zakoupit výrobky z kanafasu. Hračky (např. od firmy KANAFAS.CZ s.r.o. se prodávají až v newyorském Manhattanu), kapsáře, chňapky, proutěné košíky vystlané tkaninou s drobným kárem, již zmíněné povlečení a stolní prádlo. Dalším trendem jsou tzv. BIO polštářky plněné pohankovými, špaldovými slupkami. Voňavé polštářky plněné bylinkami, nejčastěji levandulí a to vše oblečené do kanafasu.

Obr. 11: Hračka

Obr.12: sedací pytel

Obr. 13: Košíček na pečivo

2.4.2 Kanafas v oděvech

Z kárované nebo proužkované tkaniny se šijí roztomilé dětské kalhoty a šatičky. Pro maminky se šijí „babyšátky“ z kanafu. Pohodlné jsou letní šaty, ale co je nejrozšířenější v použití kanafasu jsou oděvní části krojů. Pruhované spodničky, sukně, živůtky, zástěry, podšívky kabátců a vest. Každý kraj se vyznačuje jiným desénem a barvou kanafasu a skladbou oděvních dílů.

Obr. 14: „Babyšátek“

Obr. 15: Dětské lacláčky

Obr 16.: Zavinovačka

Obr. 17: Plzeňské kroje, sukně z fěrtochu, tzv. „baborák“ (hustě rypsově tkaný)

3 POUŽITÁ TKANINA

3.1 O autorce tkaniny použité v této práci

„Ak. mal. Eva Jandíková narozená v roce 1954 vystudovala VŠUP v Praze, ateliér textilního výtvarnictví u profesora Bohuslava Felcmana. V roce 1982 nastoupila jako textilní designérka do Ústředí lidové umělecké tvorby. Když ÚLUV zanikl, přednášela na katedře navrhování textilu a oděvu Technické univerzity v Liberci a zároveň pracovala v Computer design studio. V roce 2000 založila vlastní textilní ateliér TEREJ. Což je zkratka textilní realizace jinak. Názvy svých kanafasových kolekcí nachází v přírodě: Ananas, Crocus, Chilli, Durman, Juka, Granát, Slunce, Nebe, Gingo, Pista, Brusinka,

V roce 2003-2005 působila v ateliéru textilního výtvarnictví VŠUP v Praze jako odborná asistentka. Zúčastnila se řady kolektivních i samostatných výstav, z posledních jmenujeme Duhový květ kanafasu (2005, Regionální muzeum Jílové), Kanafas (2007, Galerie Scarabeus), Pruhovaná krása (2008, Středočeské muzeum v Rožtokách). Za svou tvorbu v oboru textilního návrhářství byla dvakrát oceněna v soutěži Dobrý design. Svůj volný čas tráví lezením po skalách.“ [6]

3.1.1 „Jandíkovský“ kanafas

Můžeme tvrdit, že se vůbec jedná o kanafas ? Nebo se jedná o tkaninu vzorovanou barevným házením osnovy a útku?

Ak. mal. Eva Jandíková je názoru, že současná doba pokroku si žádá odlehčených materiálů a to nejen v textilním průmyslu. Její „kanafas“ je ze 100% bavlny, odlehčený, splývavý s jemností batistu na dotek a díky těmto vlastnostem působí lehce a vzdušně. Což se o kanafasu od firmy KANAFAS.CZ s.r.o. nedá říci, jelikož se drží tradiční výroby až z 18. století, kdy byla gramáž tkaniny více než dvojnásobná, na dotek hrubší a pocitově těžší.

Barevnost, kterou autorka používá, se vymyká všem trhem nabízeným pruhovaným a károvaným tkaninám. Inspirací jsou jí fauna, flora a silné, barvami hýčící emoce. Proto používá jak pestré, tak i jemné pastelové odstíny barev. A díky tolika barevným variantám a možnostem si může každý vybrat tu, která mu sedí nejvíce.

To je také důvod, proč autorka nenavrhne podle trendů. Ne každému sedí to, co zrovna „letí“. Také se od „klasiky“ odlišuje tím, že používá veliké měřítko vzoru - střídá, někdy až přes celou šíři tkaniny. Další perlou je vznik šanžánu na větších plochách. Šanžán (měňavost) vznikne setkáním jiné barevnosti útku a osnovy, např.: zelená s červenou, modrá s růžovou, tyrkysová s růžovou, nikoliv s bílou. Výsledek je velice efektní a z každého úhlu hází tkanina jinou barvu, buď barvu osnovy, nebo útku.

Oblíbeným vzorem autorky jsou pruhy, kára pouze velikých rozměrů, tvořící až samostatné plochy. Proužky a kára se objevují v pravidelné, avšak nejčastěji v asymetrické kompozici, která pak spolu s barvami dosahuje harmonického celku a jedinečného desénu.

Obr. 18: Slunce

Obr. 19: Damián

Obr. 20: Zima

Obr. 21: Zima

Obr. 22: Slunce

3.2. Vzhled a parametry tkaniny

Materiál, který používám pro tuto práci je pruhovaný a károvaný, šíře pruhů a kára je 10 cm. Barevnost v pastelových tónech z kolekce Rozrazil, tkaninu v tónech travově zelené a tyrkysové.

Tkanina je velmi jemná na dotek, připomínající batist. Ale !

„Batist je průsvitká tkanina malé hmotnosti na omak velmi jemná, tkaná z velmi jemných přízí v relativně hustě dostavené plátnové vazbě. Na výrobu batistů se používá těch nejvyšších bavlněných vláken. Hotová tkanina je bělená, jednobarevná nebo i potištěná. Původní název byl určen pro lněnou tkaninu a je odvozen od prvního výrobce tkaniny tohoto druhu Francouze Jeana Batista. Použití : dětské prádlo, výšivky, kapesníčky.“ [7]

Na výrobu batistu se používají nitě jemnosti menší než 13tex, takže batist můžeme vyloučit i z toho důvodu, že se nevzoruje barevným házením osnovy ani útku a také je více průsvitnější.

PARAMETRY POUŽITÉ TKANINY

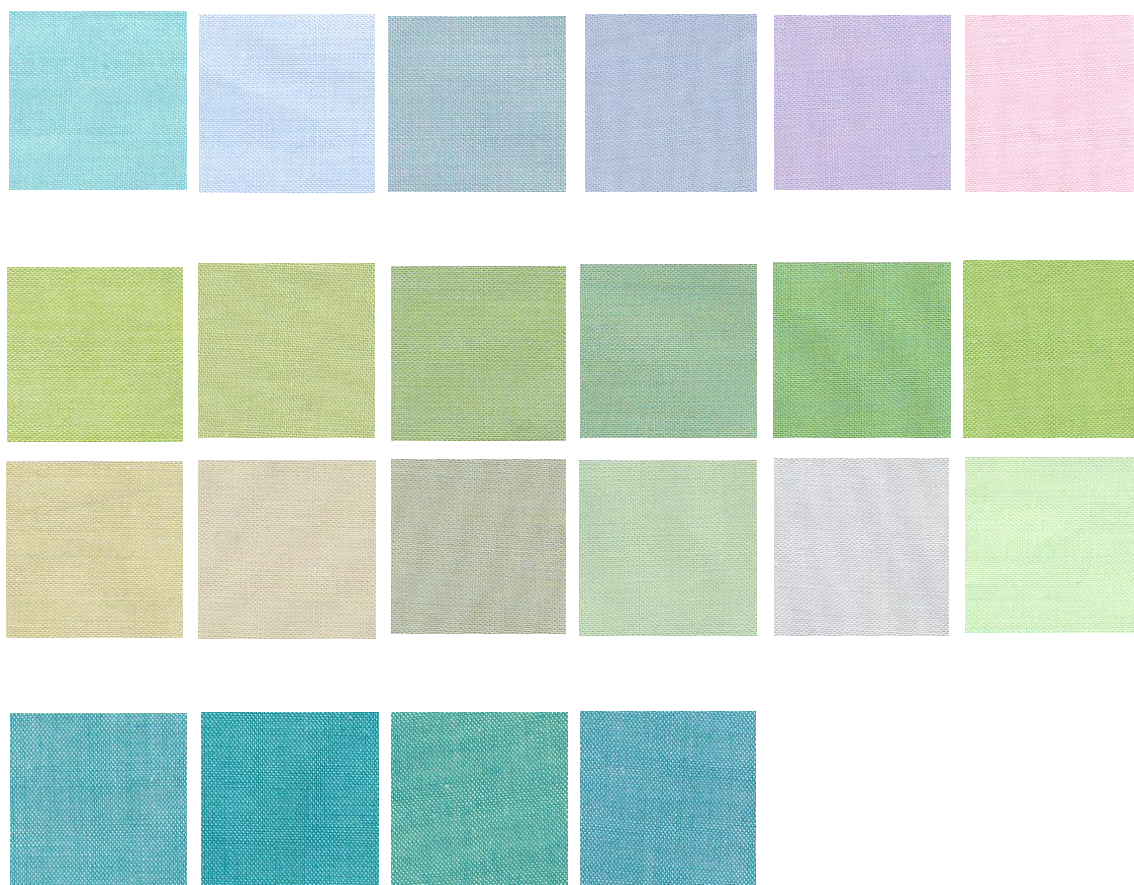
materiál	100% bavlna
gramáž	120g/m ²
jemnost nitě	15,5tex
počet nití na 1 cm	38 n/cm
použitá úprava	nesrážlivá

Na internetu jsem našla i povlečení z kanafasu s gramáží 125g/m², také ze 100% bavlny a to se hodně blíží zpracovávané tkanině.

V podstatě by se dalo říci, že jde o tkaninu vycházející z tradičního kanafasu, výtvarně navrženou s cílem odlišit se na trhu s kanafasem a textilem obecně a nabídnout tak zákazníkům něco ojedinělého a neokoukaného. Tento záměr se povedl, jen zůstává matoucí přesný druh tkaniny a nevíme, zda ji opravdu brát jako moderní odnož kanafasu pro tuto dobu nebo jako celobavlněnou tkaninu vzorovanou barevným

házením osnovy a útku. Na to už moje znalosti nestačí a museli by přijít na řadu odborníci, kteří by tuto otázku rozluštili a uvedli na pravou míru. Zatím jsem vám nabídla jen možnost srovnání mezi tradičním kanafasem a „jandíkovským kanafasem“, ale netroufám si sama stanovit jakýkoliv závěr, aniž bych si byla stoprocentně jistá.

Můj názor je ten, že tato tkanina se pohybuje na hranici mezi kanafasem a listovou tkaninou vzorovanou pruhy či kárem. Záleží na každém, zda jsme ochotni připustit, že autorka z kanafasu vycházela a posunula tuto tkaninu do jiné „dimenze“, nebo budeme tak přísní a rezolutně označení kanafas zamítneme. Uznejte sami, už máloco kolem nás si udrželo tehdejší výrobní postup a vzhled. Většina přírodních materiálů se nahrazuje syntetiky, výroba se zjednodušuje a zrychluje, rozsah použití se rozšiřuje vše ve snaze zkvalitnit a zpříjemnit náš uspěchaný život.

Obr. 24: Škála barev obsažených ve zpracovávaných textiliích

4 ZPRACOVÁNÍ TKANINY

Z počátku jsem měla veliký problém s tím, jak vlastně s materiálem pracovat a co z něho vytvářet, k dispozici na zkoušky jsem měla tkaninu potištěnou pruhy ne zrovna vábnými barvami, které mě zrovna moc neinspirovaly. Až po zakoupení originální tkaniny šla práce rychleji.

Na začátku byla myšlenka zpracovat výtvarně tkaninu tak, aby nebyla příliš plochá, ale vystupovala do prostoru, proto jsem látku stříhala na jednotlivé pruhy a kára a začala různě skládat a sešívát, velkým pohonem k tvorbě materiálových zkoušek mi byly odstíny barev, které krásně přecházely z jedné ve druhou a pracovat na barevných kombinacích jednotlivých dílků byla jedna radost. Proto je každý polštář v jiné variaci barev a každý si tak může najít pro sebe tu nejpříjemnější.

Původně jsem chtěla vytvořit kout, interiér, který by byl celý zaplněný výrobky z kanafasu a objevit tak širší jeho využití. To by bylo příliš náročné na prostor, zúžila jsem výběr jen na lampy nebo na čalounění křesílek. Mělo to své nevýhody, lampy si žádaly nehořlavou úpravu tkaniny, dodržování norem, jak daleko by měla být textilie od zdroje světla a kde nechat vyrobit konstrukci na lampy. Čalouněný „boban“ bez opěradla na záda si zase vyžadoval znalosti z tvorby nábytku a čalounění, také tkanina nevyhovovala požadavkům na čalounický potahový materiál. Proto jsem čas věnovala vymýšlení a šití materiálových zkoušek a mezitím jsem přišla na povlaky dekorativních polštářů. Pro mě to byla asi jedna z nejschůdnějších variant a nejvíce v interiéru použitelná i jako ukázka, že nemusíme jen vzít kus nějaké textilie a z ní ušít obyčejný povlak na polštáře, ale také si pohrát s tkaninou jako takovou a objevit další možnosti, jak vytvořit originální a jedinečný dekorativní polštářek do interiéru.

4.1 Postup výroby polštářů

Ušití jednoho polštáře mi trvalo až pět dnů, nejnáročnější byla předpříprava. Jeden povlak na polštář byl ušit minimálně z 3 m látky, berte v potaz, že jsem materiál musela rozstříhat na jednotlivé barevné plošky (pruhy, kára), abych získala potřebný počet dílků k utvoření přední strany povlaku. Dílky jsou šity na plochu čistou, nerozstříhanou (cca dvakrát tak delší, než je výsledná plocha) a tím, jak do ní byly všívány jednotlivé řady poskládaných dílků, ubývala postupně na délce.

Nastřihání čtverců o velikosti 10x10 cm, složení do příslušného tvaru a sešití. To zabralo až dva dny, během toho jsem si skládala na stůl ušité dílky a zkoušela jejich barevné kombinace a to v ploše předního dílu polštáře, mezitím jsem stále dostřihávala a došívala další dílky, abych zaplnila celou plochu a měla tak kompletní představu, v jaké vzdálenosti mají být dílky vedle sebe ušity, aby se příliš nezakrývaly, nebo aby nevznikly velké mezery. Teprve potom jsem začala všívat připravené řady dílků do podkladové tkaniny tak, že na rubní straně vznikaly sámký. Tato činnost trvala dva až tři dny a žádala si velkou trpělivost a soustředění. Abych dosáhla přesnosti, musela jsem celou řadu ručně nastehovat k podkladu, aby se mi při strojovém šití nerozjely a nevysypaly. Ruční šití bylo hodně náročné, prošívání několika vrstev poskládané tkaniny byla velmi nepříjemná část práce. Za jeden den jsem našila cca 17 cm výšky polštáře, což je asi 15 řádků. Šít to celé v zátahu od rána do večera se mi nevyplácelo, únavou jsem dělala chyby a více párala, než šila. Když jsem nešila polštáře, věnovala jsem tvorbě grafických prací do ateliéru.

Zadní strana povlaku má stejné rozměry jako ta přední, ale bez úprav. U některých povlaků bylo třeba podšítí přední strany, aby byl výsledek začištěný a upravený. Na zapínání jsem použila skrytý zip nebo zip obyčejný, který jsem zakryla légou (pruh z textilie, která kryje zapínání).

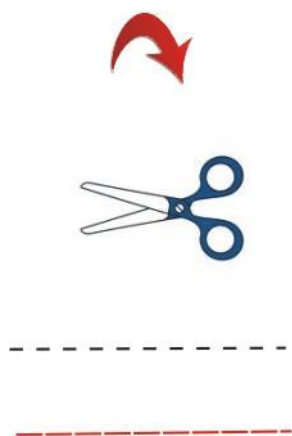
Pro každý povlak byl ušit polštář zvlášť, protože povlaky jsou jiných velikostí. Samotné polštáře jsou ušity z jemné tkaniny v plátňové vazbě modré barvy (ze zbytků), které jsem sešívala dohromady. Jelikož jsem plnila polštář molitanovou drtí, po navlečení povlaku docházelo na zadní straně k nerovnému povrchu. Vyplnila jsem nejprve polštář vatelínem, ustřiženým ve stejné velikosti a přiložila zevnitř na zadní a přední stěnu a poté vyplnila drceným molitanem tak, aby objem vyhovoval danému povlaku. Každý povlak si žádal jiné vypnutí na polštáři, aby výsledný efekt byl co nejvíce vyhovující mým požadavkům na prostorovější vyznění našitých dílků a nedošlo k jejich slehnutí.

Jak jsem vytvářela materiálové zkoušky najdete v následující části.

4.2. Vysvětlivky

Pokud jsem některé materiálové zkoušky šila z poskládaných dílků, musela jsem je dole sešít, aby se nerozevřely. Jednotlivé řady jsou od sebe šity cca 1 cm. K tomu abych docílila stejné vzdálenosti mezi jednotlivými řadami bych potřebovala více času. Úskalí přesného šití spočívala v množství a síle šitého materiálu, který můj šicí stroj ne zcela zvládal a velikosti plochy povlaku. Snažila jsem se šít vzdálenosti mezi jednotlivými řadami s co nejmenší odchylkou. Ani všité dílky nejsou přesně všité, často docházelo k posunu, i když jsem celou řadu ručně našívala na podkladový díl. Až ke konci šití jsem získala grif k ušití daného povlaku.

Vysvětlivky o obrázcům:

Otočení

Odstřižení

Ohnutí

Sešití

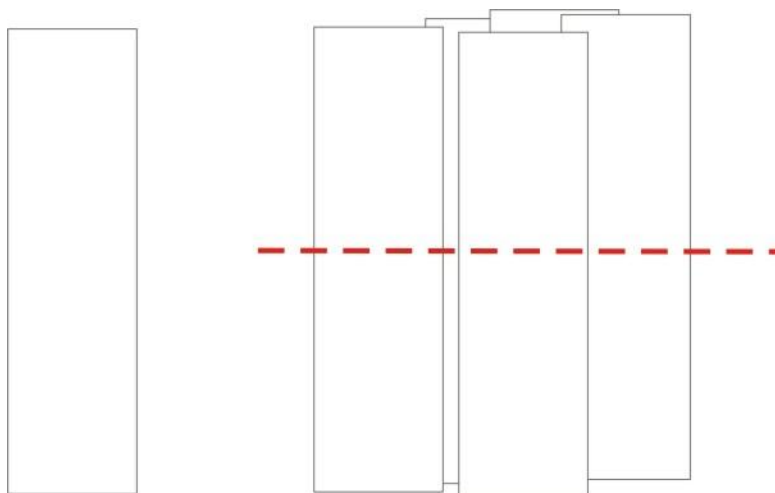
Obr. 25 : Vysvětlivky

4.2.1 Zhotovené polštáře

Obr. 26 : Polštář č. 1

Našíváním proužků o velikosti 10 x 1-3 cm, ve vrstvě až 5 proužků, do řady. Každá řada je od sebe cca 1 cm, aby se dosáhlo vysoké hustoty našitých proužků. Výsledek je „huňatého“ charakteru, který bohužel pouští nitě, protože proužky nebyly začištěny.

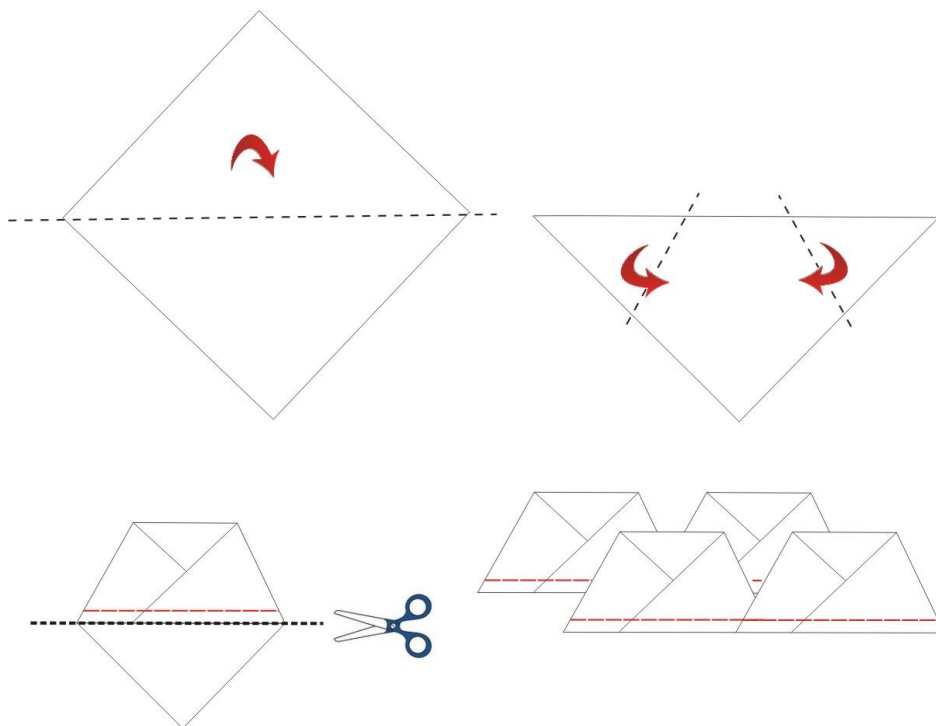

Obr. 27 : Postup šití polštáře č. 1

Obr. 28: Polštář č. 2

Nastříhané čtverce o velikosti 10 x 10 cm jsou poskládány a sešity, na konci se odstříhne přebytek. Řada je tvořená poskládáním dílků vedle sebe, které se přesahují maximálně o 0,5 cm a vždy je ten pravý dílek přes ten levý. Každý řádek byl všitý tak, aby překrýval spoj jednotlivých dílků. Mezery mezi jednotlivými řadami jsou cca 1 cm.

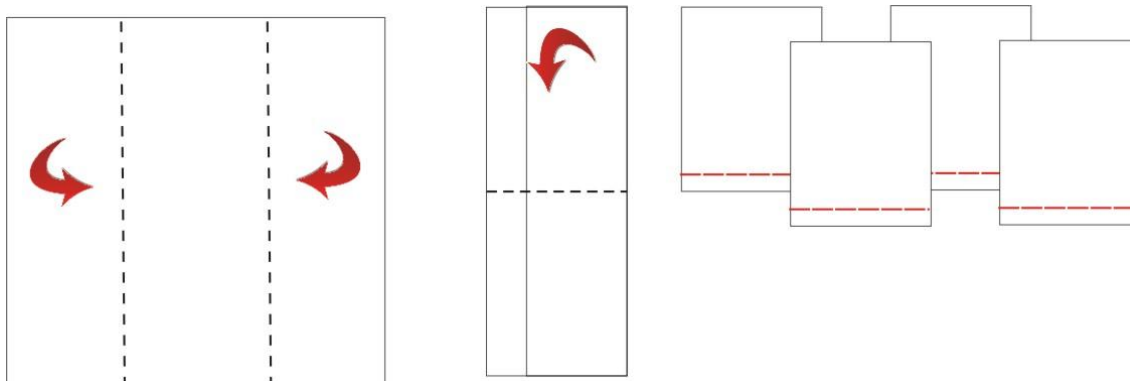

Obr 29: Postup šití polštáře č. 2

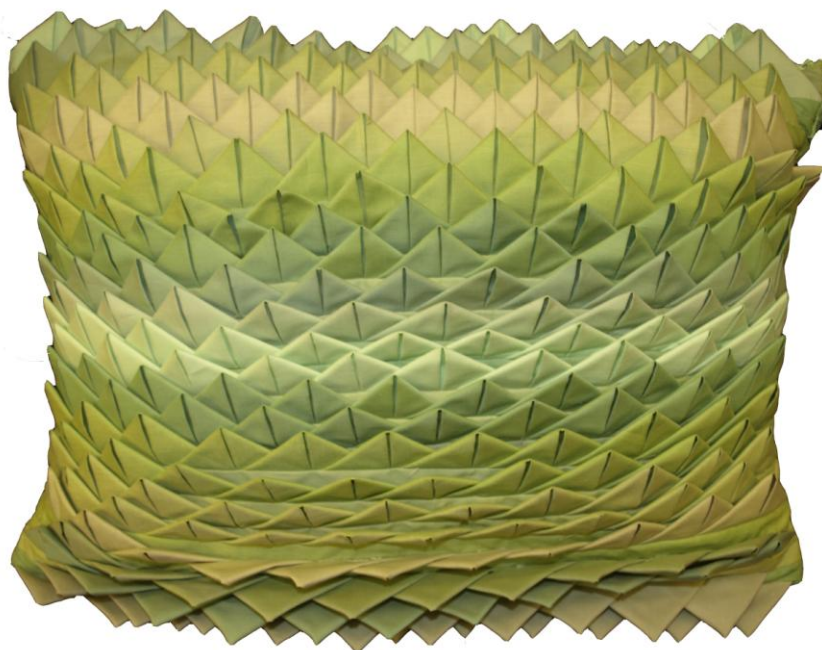

Obr. 30: Polštář č. 3

U této zkoušky je přehnut čtverec dovnitř, aby vznikl po dalším zahnutí obdélníček, dole sešitý. Mezery mezi jednotlivými obdélníčky jsou 2 cm a mezi jednotlivými řadami cca 1 cm.

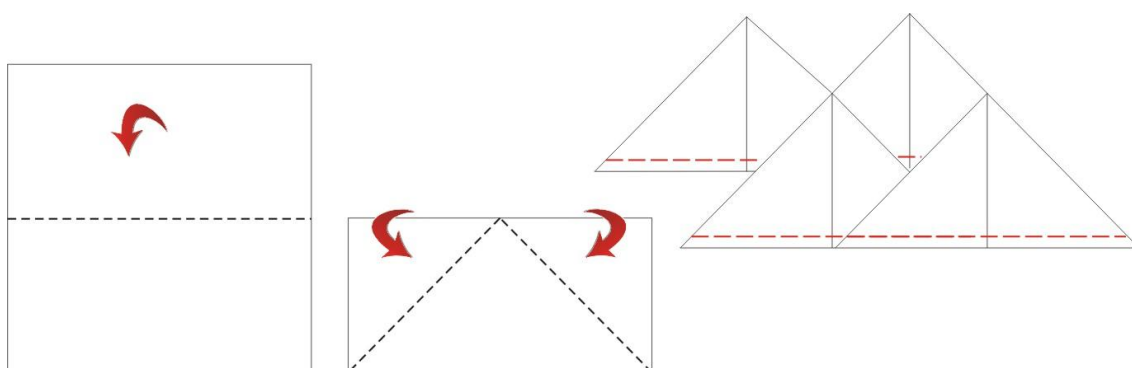

Obr. 31: Postup šití polštáře č. 3

Obr. 32: Polštář č. 4

Poskládané čtverce do trojúhelníčku jsou dole sešity. Dílky jsou řazeny vedle sebe tak, aby levý roh trojúhelníčku sahal do středu toho předchozího. Další řada je položena přes tu první střídavě.

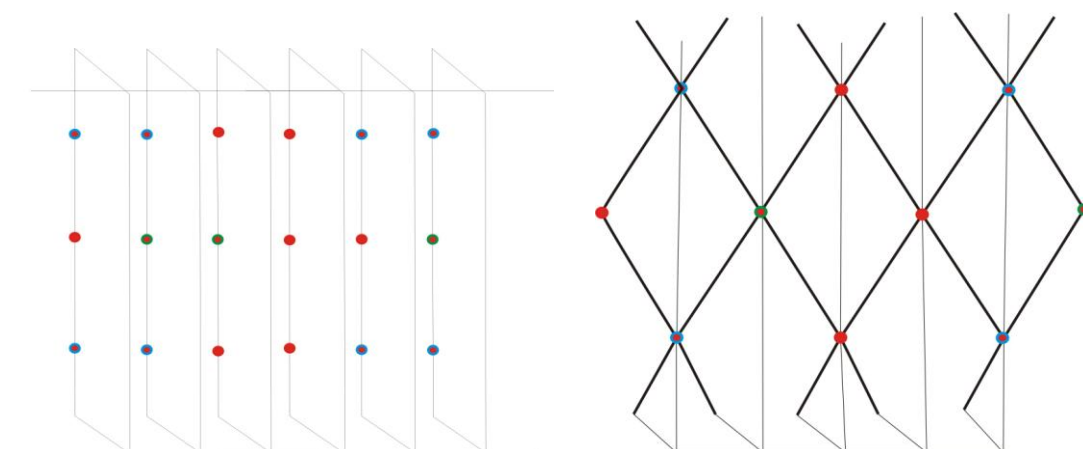

Obr. 33: Postup šití polštáře č.4

Obr. 34: Polštář č. 5

Tato zkouška vznikla ušitím sámků a technikou „žabičkování“. Body pro „žabičkování“ jsem sešila z vnějšku.

Obr. 35: Postup šití polštáře č.5

4.3. Textilní doplněk s využitím efektního kanafasu

Tím, že se jedná o dekorativní polštář, nemůžeme čekat příliš užitečných vlastností. Nemůžeme na nich spát, jinak by došlo k pomačkání nebo slehnutí našitých dílků, i když u některých by to nemělo tolik vadit, ale nedoporučuje se a také údržba si žádá profesionální čištění. Dekorovat interiér polštáře splňují, dokonce jsem si udělala menší průzkum na internetu, jaké další dekorativní polštáře trh nabízí a nesetkala jsem se s ničím podobným, co jsem šila. Můžete si koupit polštářky tištěné, malované, šité z patchworku, pletené (velmi originální), háčkované, paličkované, pošité korálky a flitry, plyšové, ale ne takové, jejichž povrch by tvořil prostorovější strukturu. (Kromě klasických polštářů jsou velmi efektní polštáře válcové, na kterých by se povrch výtvarně zpracovaných textilií krásně rozevřel.)

Vytvořené dekorativní polštáře mají řadu nevýhod:

- Nedá se na nich spát.
- Některé mají vysokou hmotnost.
- Nejsou doporučeny pro batolata (pouští nitě, nebo by je poničily)
- Nedají se prát, bělit, žehlit, sušit.
- Žádají si profesionální čištění.

Výhody dekorativních polštářů:

- + Originální doplněk interiéru.
- + Nenudí na pohled, nutí k dotyku.
- + Nenajdete nic podobného na trhu.
- + Buď můžete použít jeden polštář, nebo je navzájem kombinovat.
- + Z každého úhlu vám nabízí jiný pohled díky své struktuře povrchu.

Symbyly údržby:

Nepereme, protože by došlo k pomačkání vyžadující si žehlení a tím by se jednotlivé dílky zploštily a autamicky by padaly dolů. Efekt „trčících“ dílků by zmizel.

4.4 Varianty využití výtvarně zpracovaných textilií

Jsem si plně vědoma nevýhod, které mají tyto polštáře, ale není to jediný doplněk interiéru na trhu, který je jen na okrasu. Abych nezůstala jen u polštářů, uvedu další možnosti využití výrobků inspirované z mých materiálových zkoušek pro interiér, jak jinak se dají ještě využít a to tu nebudu ani rozepisovat jak by se daly využít v oděvu. Pro inspiraci jsem našla na internetu dvě fotografie interiéru, ve světlých nebo bílých barvách a na nich Další možnosti a kombinace.

- Paravány pokryté výtvarně zpracovanou textilií získají na efektu dekoračního doplňku v interiéru a pokud k tomu budete mít ve stejné variantě i polštáře na posteli nebo na pohovce, nebudou návštěvy vědět, na co se dívat dřív.
- Když na okna použijete pruhovanou tkaninu z kolekce Rozrazil a na bílou pohovku položíte polštáře z toho materiálu, docílíte sladění.
- Celé závěsy z efektního kanafasu, lampa nebo sedací nábytek (zadní strana opěradla zad a bočnice) může být potažena výtvarně zpracovanou textilií.
- Pokud chcete soukromí, nebo rozdělit větší místnost na zóny. Použijte efektního kanafasu na textilní přerozdělovací stěnu, bude vám sloužit i jako protihluková zábrana.
- Bedýnky, koše potažené textilií.

Obr. 36: Inspirační interiér

Obr. 37: Inspirační interiér

ZÁVĚR

V praktické části jste se mohli seznámit z historií kanafasu, pokud se chcete dozvědět více, doporučuji si přečíst literaturu, z které jsem citovala. Dále jsem se snažila o porovnání dnešního tradičního kanafasu vyzjistit, zda „odlehčený kanafas“ od ak. mal. Evy Jandíkové je kanafasem nebo není. Já se přikláním k tomu, že toto označení by nemělo tolik vadit, pokud vezmeme v potaz, že je to výtvarně navržená tkanina vycházející z kanafasu, ale posunutá jak v barvách, tak i vzoru. Odborníci mohou oponovat, proto to neberte jako definitivní rozbor, ale jako zamyšlení či inspiraci k podrobnějšímu výzkumu.

V této práci jsem se pokoušela najít způsob, jak z tkaniny vzorované barevným házením osnovy a útku, tzv. „odlehčeného kanafasu“, vytvořit trochu jiný a neklasický dekorativní doplněk interiéru. Ač jsem skončila u šití polštářů, stále jsem se snažila jít trochu dál a nezůstávat příliš v ploše, ale vytvořit něco, co jde do prostoru, nutí k dotyku a ozvláštní např. sedačku v obývacím pokoji. Tyto polštáře nejsou plně funkční jako ty běžné, na kterých můžeme spát, ale slouží jen k dekoraci, ani údržba není zcela běžná. Je třeba se obrátit na profesionály v čistírnách. Praní a žehlení by poškodilo strukturu polštáře a došlo by tak k deformaci povrchu.

Do svázání písemné části jsem stihla ušít jen pět polštářů, další jsem ušila až po odevzdání této práce. Se svou prací jsem spokojena, bavila mě hra s barvami a tvarem a ráda bych řadu polštářů rozšířila a vytvořila další doplňky, abych tak nakonec oblékla celý interiér do „jandíkovského kanafasu“.

POUŽITÉ ZDROJE

- [1] PAŘILOVÁ, Hana. Textilní zbožíznalectví: Tkaniny, Liberec: TUL, 2005, 3. vydání, str. 56
- [2] STAŇKOVÁ, Jitka. České a lidové tkaniny: Čechy a Morava, Praha: SNTL, 1989, 1. vydání, str. 7
- [3] STAŇKOVÁ, Jitka. České lidové tkaniny: Čechy a Morava, Praha: SNTL, 1989, 1. vydání, str. 17
- [4] STAŇKOVÁ, Jitka. České lidové tkaniny: Čechy a Morava, Praha: SNTL, 1989, 1. vydání, str. 29
- [5] STAŇKOVÁ, Jitka. České lidové tkaniny: Čechy a Morava, Praha: SNTL, 1989, 1. vydání, str. 75
- [6] PAŘILOVÁ, Hana. Textilní zbožíznalectví: Tkaniny, Liberec: TUL, 2005, 3. vydání, str. 54
- [7] URL: (<http://www.kanafas.cz/phprs/storage/kanafas-rozhovor-72dpi.pdf>)

